

Presentation av arbete

Titel: “Media behöver mig. Jag behöver inte dom” – En undersökning om sportjournalistikens eventuella de-professionalisering i fallet Zlatan

Sidantal: 44

Material: Intervjuer med 20 svenska sportjournalister

Författare: Aldijana Talic och Daniela Bergek

Kurs: Journalistikgranskning

Kursansvarig: Jenny Wiik

Termin: Vårtermin 2012

Handledare: Johannes Bjerling

Sammanfattning

Syftet med vår uppsats har varit att titta på om huruvida svenska sportjournalisters autonomitet har påverkats i fallet Zlatan Ibrahimovic. Detta genom att fråga 40 svenska sportjournalister om vad de själva tycker om sin bevakning och rapportering om Zlatan. Frågor journalisterna fått svara på har berört deras syn på opartiskheten om rapporteringen kring Zlatan, både hos dem själva och hos deras yrkeskollegor. I vår metod har vi presenterat 19 av de 23 svarande journalister, utspridda i diverse svenska medier, samtliga med relevant koppling till Zlatan och bevakningen runt honom.

Våra teoretiska utgångspunkter har varit förankrade i den sociala utbyteteorin och riktlinjerna om journalisters autonomitet. Genom att koppla tillbaka till dessa har vi kunnat titta närmare på maktfördelningen i relationen mellan Zlatan och journalisterna samt mellanliggande faktorer så som till exempel pr-byrå. Vi har även kunnat titta närmare på utvecklingen av de-professionaliseringen av yrkets förgrening, dvs sportjournalistens.

Zlatan har enda sedan sin debut i allsvenskan varit hårt bevakad och det han har sagt och presterat på och utanför planen, har många gånger ansetts vara kontroversiellt. Svensk media har skildrat varenda steg han tagit och många gånger fått kritik för att ha varit alldeles för milda i sin kritik mot Zlatans klavertramp. Tankarna är att media på grund av Zlatans ganska avvisande inställning till den, varit mån om att hålla sig på god kant då Zlatans egna ord i kombination med det enorma publika intresset för honom, inte haft råd att vara så hård i sin bevakning som man hade varit mot andra. Zlatans status är ikoniserad och han har vuxit till att bli en förebild för många, i synnerhet unga. Med detta kan ansvaret på journalisternas skildringar och kritik mot Zlatan tänkas ha växt.

Abstract

The aim of our study is to evaluate the relationship between the Swedish sports-journalists and Swedens now, perhaps ever, greatest sports-star Zlatan Ibrahimovic. Who is depending on who and what is the opinion amongst the journalists themselves? Do they consider themselves being more or less influenced by Zlatans fame and his iconized status in the way they report when reporting about Zlatan? We have been interviewing 23 Swedish journalists who have been following Zlatans career, more or less, the last ten years. The questions asked were mainly about the journalists own experiences about whether or not their autonomy has been affected when reporting about Zlatan. Since Zlatan has, during several years, been rejecting the contact with media, one can assume that the journalists have been more cautious when reporting about less flattering occasions.

Our theoretical views have been the ones regarding mainly the social exchange theory and autonomy. Our base has been to try to find connections among the journalists responses that support separation of powers in the social exchange theory and to conclude whether or not the Swedish sportjournalism has faced its greatest challenge ever in maintaining their professionalism. The journalists mainly agreed in their opinions, stating that they don't consider themselves being colored by Zlatans rejections when writing about him. However, the majority of the journalists consider their colleagues being Zlatan-friendly.

Innehållsförteckning

1. Inledning

- 1.1 Problemformulering
- 1.2 Syfte
- 1.3 Frågeställningar

2. Teoretiska utgångspunkter

- 2.1 Den sociologiska utbytesteorin
- 2.2 De-professionalisering och autonomi

3. Tidigare forskning

- 3.1 Zlatan som celebritet
- 3.2 Sportjournalistikens historia

4. Metod

- 4.1 Urval
- 4.2 Interjupersoner
- 4.3 Validitet
- 4.4 Reliabilitet
- 4.4 Metodproblem

5. Empiri

- 5.1 Om neutralitet
  - 5.1.2 Journalister om journalister
- 5.2 Maktförhållandet
  - 5.2.2 Om skillnader i rapporteringen
  - 5.2.3 Vem styr rapporteringen?
- 5.3 Det journalistiska ansvaret
  - 5.3.2 Zlatans klavertramp

6. Analys/Diskussion

7. Slutsats

8. Litteraturförteckning

Bilagor

1. INLEDNING

"Media behöver mig - jag behöver inte dom."

– Zlatan Ibrahimovic, intervju med Göran Zachrisson, Tv3 den andra april 2012.

Fenomenet Zlatan Ibrahimovic har de senaste åren nästintill dagligen skildrats i svensk media. Det skrivs inte bara om hans spelarinsats, utan även om hans bråk med tränare eller lagkamrater, hans kommentarer om andra spelare och om hans privatliv i stort. Alltså som vilken kändis som helst. Bevakningen är inte endast förlagd till sporten. Med detta massiva massmediala utrymme har Zlatan blivit en person alla kan läsa om, inte endast de som intresserar sig för sport. Hans popularitet har upphöjts till att nå en ikoniserad status och han har blivit en förebild för många. Detta givetvis mycket tack vare Zlatans prestationer på fotbollsplanen, men också på grund av att media fokuserar mycket på honom och ofta framställer honom som en hjälte.

Men vem är beroende av vem? Zlatan av media eller media av Zlatan? Och hur påverkar detta eventuella beroende sportjournalisters autonomitet och sportjournalistiken som profession?

1.1 PROBLEMFÖRMULERING

Sett till citatet ovan kan man anta att Zlatan anser sig ha makt över medierna och journalister. Det skulle betyda att Zlatan styr och påverkar vad som skrivs och sägs om honom. Ur ett professionsperspektiv skulle detta innebära att journalistiken gällande Zlatan brister, eftersom idealet inom journalistyrket är att vara opartisk och kritiskt granskande och inte låta sig påverkas av utomstående intressen.

Men kanske är det så att medierna är så pass beroende av Zlatan, att journalisterna inte längre är tillräckligt kritiska i sin rapportering om honom. Möjligtvis är de rädda att en kritisk rapportering skulle innebära att han vänder dem ryggen. Om Zlatan väljer vilka som ska få intervjua honom beroende på vad de skriver om honom blir journalisterna

underlägsna. Väljer han att neka en tidning eller en TV-kanal en intervju är detta naturligtvis en stor förlust för mediet.

Ett givet exempel i sammanhanget är Zlatans långvariga bojkott av Aftonbladet efter en artikel skriven av Robert Laul. I artikeln från 2005 pratar Zlatan om att han ibland känner sig ensam och att det i hans tillvaro kanske saknas en flickvän. Till publiceringen av artikeln bifogade Laul en skämtsamt skriven kontaktannonser där Zlatan påstås söka en partner. Zlatan reagerade starkt och valde att i flera år inte ge några intervjuer till Aftonbladet. De fortsatte sin bevakning, men utan Zlatans egen röst.

En sådan sak försvårar journalisternas arbete och man kan anta att det även sänker tidningens trovärdighet, eftersom de inte kan använda Zlatan som primär källa. Vilket naturligtvis är förödande då det rapporteras om honom dagligen.

Om journalisterna, medvetna om Zlatans makt, dämpar tonen i sin kritik om honom, är detta en allvarlig utmaning för journalistiken som borde vara objektiv och opartisk.

1.2 SYFTE

Syftet med denna undersökning är att ta reda på hur journalisterna själva upplever beroenderelationen mellan dem och Zlatan. Vi vill kartlägga journalisternas egen inställning till fallet Zlatan och relationen dem emellan.

1.3 FRÅGESTÄLLNINGAR

Med hjälp av frågorna nedan hoppas vi kunna täcka vårt syfte.

1. Upplever journalisterna själva svårigheter att vara opartiska i sin rapportering om Zlatan?
2. Vem styr rapporteringen, hur ser maktrelationen ut?
3. Upplever de en skillnad i deras rapportering om Zlatan jämfört med rapportering om andra sportprofiler?

2. TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER

2.1 SOCIALA UTBYTESTEORIN

Den sociala utbytesteorin grundar sig i behaviorismens idéer om hur beteenden ändras genom sina konsekvenser. Om en aktör får belöning för sitt beteende är det troligt att han eller hon kommer att göra samma sak igen, samtidigt som aktören förmodligen passar sig för att göra om en handling som visat straffa sig. Därför är det troligt att anta att en journalist hellre vinklar sin story om Zlatan positivt än negativt, om en negativ publicering skulle göra att han inte pratar med journalisten. George Ritzer skriver i Sociologisk teori (Ritzer 2009: 345) att denna process av diskriminering är av hög betydelse: troligen kommer aktören inte att upprepa den handling som inte varit gynnsam i det förflutna, vilket här skulle betyda att journalisten alltid vinklar sin story till Zlatans fördel.

Vidare kan man enligt teorin generalisera och utvidga till liknande omständigheter, som att gå från att skildra Zlatan helt positivt som en hjälte, till att välja bort information som skulle kunna tolkas som negativa. Ritzer menar att tidigare forskning visar att förekomsten av särskilda stimulus kan ha en avgörande roll i en persons handlingar. Om ett särskilt stimulus någon gång har varit ett tillfälle då personens handling belönats, så är det troligt att ju mer ett aktuellt stimulus påminner om det förra, desto mer sannolikt är det att personen kommer att utföra handlingen (Ritzer 2009: 344).

Ritzer beskriver hur utbytesteorin också påverkades av rational choice-teorin, där fokus ligger på aktören som anses vara målinriktad och rationell. Aktören har alltså mål med sina handlingar och handlar i syfte att uppnå dessa (Ritzer 2009: 340-341). Zlatan kan ses som en rationell aktör som väljer vilka medier han ska prata med utifrån deras sätt att rapportera om honom, i syfte att uppnå så god publicitet som möjligt. Utbytesteorin utgår från att alla aktörer är rationella och gör allt för att maximera sitt egenintresse. Människor undersöker och beräknar de olika alternativ som ligger öppna för dem. De jämför den mängd belöningar som är förenade med varje handlingssätt (Ritzer 2009: 359). De beräknar också sannolikheten för att belöningarna verkligen kommer att bli deras. De mest åtråvärda belöningarna är de som är både mycket värdefulla och mycket enkla att uppnå (Ritzer 2009: 346).

De belöningar människor utbyter kan antingen komma inifrån, som till exempel kärlek, ömhet, respekt. De kan också komma utifrån, i form av exempelvis pengar eller fysisk arbetskraft. Det är dock inte alltid parterna kan belöna varandra lika mycket. Om detta utbyte blir ojämnt, leder det till att en maktskillnad uppstår i relationen.

En ojämlik fördelning av makt eller beroende skapar obalans i relationer. Teoretiskt sett kan utbytet som sker mellan journalister och Zlatan vara obalanserat. Eftersom att publiceringar om Zlatan genererar mycket pengar till medierna kan det utifrån teorin antas att media är mer beroende av honom än vad han är av dem.

Om en person får belöning för sitt handlande kommer han troligtvis upprepa det. På samma sätt minskar sannolikheten för att personen ska upprepa en handling som har varit bestraffande. Om man vill förändra en människas beteende är det bästa att helt enkelt att belöna den önskade handlingen. Belöningar kan vara materialistiska, till exempel pengar. I fallet Zlatan är syftet tydligt ekonomiskt: för Zlatan själv handlar det om att få uppmärksamhet från sponsorer och för journalisterna att sälja sina stors.

Om Zlatan väljer att prata med en journalist som skrivit positivt om honom tidigare, ökar chansen enligt utbyteteorin att journalisten vinklar sin publicering positivt igen. Utbyteteorin säger att ju oftare en person belönas för en viss handling, desto troligare blir det att personen kommer att upprepa samma handling. Om man bett någon om råd och fått ett användbart råd av denne, kommer man troligen att be andra personer om råd i framtiden. På ett liknande sätt kommer den rådgivande personen att vara mer villig att ge råd i framtiden om han eller hon har belönats för rådet (Ritzer 2009: 344).

Teorin bygger på en uppfattning om aktören som en rationell vinstsökare, även när det gäller att etablera sociala förbindelser. Människor dras till varandra av olika skäl, och när de första banden har knutits tjänar de belöningar de ger varandra till att upprätthålla och stärka banden emellan dem.

Ett sådant band knyts mellan Zlatan och journalisterna när Zlatan väljer att ge journalisterna information som de sedan publicerar till hans fördel. På så sätt får båda parterna sin belöning.

2.2 DE-PROFESSIONALISERING OCH AUTONOMI

Journalistiken har som yrkesgrupp under 1900-talet professionaliserats, det vill säga utvecklats till en mer sammanhållen *profession*. Gunnar Nygren har i sin bok *Nyhetsfabriken* angett några kriterier för vad som anses utmärka en profession:

- Yrkesgruppen ska ha särskilda kunskaper som ger den ett kunskapsmonopol. Monopolet upprätthålls med speciella utbildningar som väg in i yrket.
- Yrket ska ha värderingar och ideal som vissa etiska regler och yrkeskodex värnar om.
- Yrkesgruppen ska ha en altruistisk syn på sitt yrke: man ska sätta det allmännas bästa framför sitt eget och företagets kortsiktiga ekonomiska vinster. Det är ofta kombinerat med förställningar om neutralitet och objektivitet i yrkesutövningen.
- Det ska finnas någon slags legitimering eller yrkesorganisation (t.ex. fackförening) som utestänger andra från yrket, vilket ger yrket en hög grad av autonomi (Nygren 2008: 49-50).

Vad som också är grundläggande i journalistiken är sanningsanspråket. Det ger journalistiken sin legitimitet och skiljer den från fiktion. Det är genom detta som journalistik vill förtjäna att bli tagen på allvar, både av dess publik och av samhället i stort (Nygren 2008: 117). Ett annat viktigt ideal som nämns i samma bok är integriteten, att journalistik inte ska låta sig påverkas av utomstående intressen (Nygren 2008: 132).

Journalisterna var från början knutna till partipressen, men i takt med att journalistkåren växte sig starkare frigjorde man sig från partierna och journalisten blev allt mer professionell och självständig. Men samtidigt menar Nygren i *Nyhetsfabriken* att finns det tecken under de senaste 15-20 åren på att professionen försvagats (Nygren 2008: 50).

I och med internets genombrott i mitten av 1990-talet förändrades medierna i grunden. Den nya tekniken innebar, i och med fler medier och kanaler, en ökande marknadsstyrning på grund av den allt starkare konkurrensen om annonsörer och publikens tid och intresse. Marknadstänkandet har därför tagit en allt större plats inom media. Dessa förändringar innebär också nya förutsättningar för journalistiken och för den journalistiska yrkesrollen. Man nischer sin produktion och publiken fragmenteras. Journalistiken anpassas till olika kundgrupper eftersom kund Anpassning avlöst standardisering (Nygren 2008: 60).

Journalistiken har alltså blivit mer publik och marknadsorienterad än den har varit tidigare, för att på så sätt göra den intressant för annonsörer (Nygren 2008: 93). Zlatan är en av Sveriges största celebriteter och har därför stort publicistiskt värde – han drar publik till medierna.

Autonomin är, som ovan nämnt, också ett av de grundläggande kännetecknen på en profession. Det handlar om makten i det dagliga arbetet. Yrket ska ha en självständig ställning så att de kan ta ansvar för sitt arbete (Nygren 2008: 66).

Som Nygren menar är arbetet på en nyhetsredaktion är både innehållsstyrt och produktionsstyrt. Samtidigt som både nyhetsflöde och innehåll påverkar planeringen finns också produktionskrav som sätter ramar för deadline. De nya redaktionella systemen som införts på många dagstidningar de senaste åren har gett en hårdare produktionsstyrning, vilket innebär att inlämningstiden ofta läggs tidigare och att innehållet i hög grad anpassas till produktionskraven. Det journalistiska arbetet har också blivit mindre individuellt och allt mer av ett samarbete inom redaktionen. Journalisterna är allt mindre "ute" och sitter allt mer vid sitt skrivbord. Det har blivit vanligare att göra många versioner av samma nyhet inom olika publiceringsformer (Nygren 2008: 82). Nyheter om Zlatan som skrivits av en enskild journalist cirkulerar alltså på en redaktion och kan därför ändras på vägen. Det är inte säkert att den ursprungliga vinkeln är kvar vid publiceringen.

Utvecklingen pekar alltså på en minskad autonomi för den enskilde journalisten. Tempot har ökat samtidigt som det ökande produktionskravet minskar friheten i arbetet. Journalisten får allt fler arbetsuppgifter vilket ger honom eller henne mindre tid till det som förr var kärnan i journalistiken: research och värdering av fakta. I och med att journalisterna arbetar allt tätare tillsammans innebär det också att de tappar kontrollen över "sitt" material (Nygren 2008: 98).

Det finns ytterligare ett steg mot de-professionalisering att urskilja. Journalistikforskningen visar att nyhetsvärderingen påverkas av två olika styrfält: ett publicistiskt, det som journalisterna själva anser vara viktiga nyheter, och ett marknadsmässigt, som utgår från det man tror publiken vill ha. Utvecklingen har lett till att det senare av de två styrfälten är starkare än den första (Nygren 2008: 121).

Även om journalisterna själva inte anser att nyheter om Zlatan är de allra viktigaste, kommer de ändå att konkurrera ut andra nyheter eftersom publiken vill ha Zlatan. Zlatan säljer.

Men när de ekonomiska drivkrafterna blir starkare i medieföretagen ifrågasätts altruismen. Nya medier som kommer upp är oftast renodlat kommersiella, t.ex. gratistidningar och privata TV-kanaler. "Gamla" medier pressas i en hårdnande konkurrens (Nygren 2008: 29). Oavsett om man anser att journalistiken blir bättre eller sämre med starkare kommersiella drivkrafter, så innebär detta att den altruism som präglar en professionell ideologi försvagas.

I en minskad autonomi blir journalistikens de-professionalisering tydlig. Utan en självständig ställning kan varken de enskilda journalisterna eller redaktionerna sätta de professionella normerna och idealen före marknadslogik eller byråkratisk ställning (Nygren 2008:161).

Så varför har Zlatan det höga nyhetsvärde som han har? Varför är läsarnas intresse för Zlatan så stort? Vi kommer i följande kapitel förklara och peka på vissa anledningar till detta.

3. TIDIGARE FORSKNING

3.1 ZLATAN SOM CELEBRITET

Sportens celebriteter utgör idag en stor del av världens nöjesindustri, såväl kulturellt som ekonomiskt. Peter Dahlén skriver i *Sport och medier* att en celebritet i sportens värld kännetecknas bland annat av att han eller hon är känd långt utanför de idrottsintresserades kretsar – vare sig man är intresserad av sport eller inte får man dagligen ta del av en sportcelebritets mediala exponering. En sportcelebritet är inte bara känd för sina insatser på arenan, utan också för det han eller hon gör i sitt privatliv. Allt som hamnar i medierna bidrar till att bilda idrottarens image (Dahlén 2008: 389).

Det är genom medierna som en idrottare blir en celebritet. En person blir stjärna när olika medier med stor genomslagskraft gör denna person känd genom olika "narrativa"

framställningar – berättelser som sedan utvecklas i en viss riktning. Media fungerar som "mytbildare, berättare och exponeringskanaler" (Dahlén 2008: 388).

P. David Marshall skriver i *Celebrity and power* att all den närgångna information vi får om celebriteter poängterar möjligheten för oss som enskilda individer att växa, forma oss själva och frigöra oss från tvånget i ett hierarkiskt samhälle. Marshall menar att celebriteter på så sätt symboliserar demokrati och demokratiska värderingar (Marshall 1997: 246). Zlatan har som celebritet visat för oss att vem som helst kan lyckas i vårt samhälle. Han gick från att vara en fattig kille i förorten Rosengård utan några som helst förutsättningar att lyckas, till att bli en världsberömd fotbollsspelare. En celebritet är, enligt Marshall, den självständiga individen exemplifierad. Deras rikedomar och välstånd pekar inte lika mycket på skillnaden mellan dem och det övriga samhället, som det tydliggör möjligheten för vem som helst att höja sin status. Celebriteter förstärker uppfattningen om att det inte finns några hinder för framgång som inte vem som helst kan ta sig över. Och så fungerar också Zlatan som celebritet.

Den sport som media väljer att exponera möter publiken i en slags form av berättelser och historier. Liksom alla andra berättelser har även sportjournalistiken sina huvudrollsinnehavare, vilken oftast är sportutövaren själv, men också kan vara dennes ledare, tränare eller någon annan (Dahlén 2008: 388). Dahlén refererar till boken *Media Sport Stars. Masculinities and Moralities* av Garry Whannel, som skriver att narrativiseringen av sport består av två processer. Den första är *mytologisering*, som han menar är en symbolskapande process som sätter igång när en idrottsutövare utmärker sig i den idrott han eller hon sysslar med. När idrottarens talang har upptäckts skapar medierna historier kring denne. Media fokuserar i berättelserna på vissa unika kvaliteter och egenskaper som utmärker idrottaren. Läsaren får också lära känna idrottaren som privatperson, genom det som medierna lyfter fram ur hans eller hennes privatliv. I Zlatans fall får vi följa honom i hans kärleksliv med sambon, hans barns födelser och försäljningen av deras stora hus i Malmö. Allt detta bidrar till att han blir mer av en person och vi tycker oss "känna" honom. På så sätt blir han också allt mer intressant att läsa om, när vi redan har förkunskaper (Dahlén 2008: 389).

Den andra processen är *reinskription*, där historierna och berättelserna omtolkas och beskrivs så att de får en funktion i förhållande till de samtida läsarnas behov. I en tid där

exempelvis många frågor om invandring får stort fokus motbevisar Zlatan med sitt utländska påbrå fördomar om invandrare som inte lyckas nå framgång.

Dahlén refererar också till en antologi skriven av David L. Andrews och Steven J. Jackson: *Sport Stars. The Cultural Politics of Sporting Celebrity*. Författarna menar att det finns vissa saker som skiljer sportstjärnor från andra celebriteter, som till exempel filmstjärnor. Exempelvis är sportstjärnor nästintill alltid någon ur "folket", vars framgångar grundar sig på deras egna hårda och målmedvetna träning. Det ger sportstjärnor ett annat ljus i våra ögon och en tro på att alla kan lyckas, bara man kämpar tillräckligt hårt. Sportens stjärnor är också till skillnad från till exempel fiktiva figurer i filmindustrin, verkligt existerande individer som vi kan identifiera oss med (Dahlén 2008: 389-390).

Dahlén beskriver sporten som unik, på det sättet att den kan få stora nationer och en mängd länder att genom media rikta blickarna åt ett och samma håll under samma tidpunkt, som exempelvis under fotbolls-VM. Därför är sporten föremål för stort känslomässigt engagemang från publikens sida. Dock innebär detta också att sportens kändisskap är mycket instabilt och synen på en stjärna kan ändras snabbt. Om de förväntningar publiken har på en sportstjärna inte infrias kan deras beundran övergå till besvikelse och förakt (Dahlén 2008: 390).

I *Sports Journalism – A practical introduction*, beskriver Phil Andrews sportjournalistiken som en två-vägs process, där journalisterna och sportstjärnorna och PR-folket utbyter "tjänster" (Andrews 2005: 36). I vårt fall handlar det om att journalisterna behöver Zlatan att fylla sina sidor med, i och med det stora läsarintresset för honom. Zlatan å sin sida behöver synas i media, för att vara så attraktiv för sponsorer som möjligt. Sponsorerna har en avgörande roll för idrottsstjärnors ekonomi och står ofta för huvudinkomsten hos många organisationer. Zlatans synlighet i media stärker alltså hans namn som varumärke.

3.2 SPORTJOURNALISTIKENS HISTORIA

För att få en överblick över hur sportjournalistiken sett ut hittills går vi nedan igenom några historiska aspekter.

Ulf Wallin skriver i *Sporten i spalterna* att Dagens Nyheter år 1920 var först med att införa en daglig sportsida, vilket ledde till en kraftigt ökad upplaga. Främsta konkurrenten, Stockholms-Tidningen valde att inte haka på sporttrenden förrän lång tid efter, och då hade Dagens Nyheter redan ett ointagligt upplagsmässigt försprång (Wallin, 1998: 15).

Det är inte bevisat att det var sporten som bidrog till att öka tidningarnas upplagor – framförallt är det tidningsledare och enskilda journalister som anser att det var sportjournalistikens förtjänst. Utrymmet i tidningar och satsningen på sportavdelningar fortsatte under resten av 1900-talet att öka. Detta menar Wallin var på grund av att redaktionerna medvetet satsat på att locka en yngre publik, vilket sportjournalistiken gjorde. Samtidigt refererar Wallin till en undersökning som Dagspresskollegiet gjort. I undersökningen konstaterar man att sporten har fått allt större utrymme i tidningarna, men att alltfler läsare tycker att det är mindre viktigt att läsa om sport (Wallin 1998:17). Wallin resonerar kring denna utveckling och menar att det delvis beror på att sportjournalistiken är så dåligt utforskad. En annan anledning till varför denna uppfattning kan finnas ute bland läsarna är att sportjournalistiken fortfarande har en lägre status än traditionell journalistik.

Raymond Boyle skriver i *Sports Journalism, Context and Issues* att sportjournalistiken historiskt sett alltid har nedvärderats och ansetts vara en "lekavdelning"; det har stått för det lättsinniga levernet, betraktats vara dålig journalistik och lättsamma nyheter (Boyle 2006:1).

Men trots denna nedvärdering drar sporten stor publik och därför också stora intäkter till medierna. Att just fotboll får så mycket medieuppmärksamhet beror förmodligen mestadels på läsarnas stora intresse. Det som redaktionen tror att läsarna är intresserade av går i linje med att vara de grenar som läsarna själva mest frekvent utövar. Fotboll på elitnivå lockar stor publik och är därmed en av de största bevakningsgrenarna inom sporten (Wallin 1998:75) .

Svenska internationella framgångar på elitnivå är en annan viktig faktor. Läsarna är intresserade av att läsa om svenska framgångar i internationella sammanhang. Den oundvikliga parallellen kan dras till följande utdrag ur sporthistorien. När tennis blev en av de mest omskrivna idrottsgrenarna i den svenska dagspressen på 1970-talet berodde det på en enda person – Björn Borg. Hans internationella framgångar gjorde att många ungdomar lockades till att börja spela tennis. Idag är Zlatan en sådan person som drar stor uppmärksamhet till sig och till sin sport (Wallin 1998: 76).

Journalisternas egna intressen påverkar också en idrottsgrens publicitet. Även om sportjournalisterna tvingas skriva om många olika grenar är det givet att de med tiden blir specialiserade, mer intresserade och mer kunniga i vissa grenar. Genom att ständigt följa en eller ett par grenar får reportern ofta också tillgång till fler bra källor som kan lämna nyheter.

Sportjournalistikens karaktär har avsevärt förändrats under det dryga sekel som den funnits i svensk media. Från att under perioden sekelskifte till och med 1930-tal ha varit inriktad på det mer informativa vid resultat i tävlingar, till att från och med TV-sportens genombrott på 60-70-talen börjat samla in kommentarer efter tävlingarna. Härmed började dagspressen räkna med att resultaten och händelseförlopp redan var kända när tidningen trycktes, eftersom TV var snabbare med att publicera. I och med detta växte behovet av kommentering av själva tävlingen samt händelser runtomkring den. Idag handlar sportsidorna handlar inte enbart om referat av vad som sker i tävlingarna och i spelet på plan. Inför matcher och tävlingar publiceras ofta förhandstexter, skrivelser om laguttagningar, uppladdning, träning och information. Många artiklar handlar om vad som sker efter matcher. Det kan gälla uttalanden av aktiva tränare eller ledare efter en match. Artiklar kan också handla om hur segern firas eller hur någon deppar efter förlusten (Wallin 1998: 79).

I samband med TV:s genombrott blev sportjournalistiken allt mer personinriktad då intresset för den enskilda personen ökade kraftigt. Denna utveckling har inneburit att artiklarna bara till en viss del har skildrat själva tävlingen och i övrigt informerat om idrottsmännens upplevelser av tävlingen (Wallin 1998: 85) I början av sportjournalistikens historia nämndes ofta inte ett enda namn av spelarna i ett referat från en fotbollsmatch. (Wallin 1998: 100) Detta har inneburit att sportartiklarna i mångt och mycket handlat om andra saker än de gjort tidigare. De senaste decennierna har även negativa inslag i idrotten fått allt större

utrymme på sportsidorna. Allt fler artiklar handlar om doping, skador, bråk, fusk, misshandel och liknande (Wallin 1998: 86)

Den personinriktade sportjournalistiken har genom åren allt mer skildrat sportstjärnan som individ och hans eller hennes privatliv. Denna fokusering på enskilda idrottsutövare kan ofta upplevas som intensiv och påträngande. Men samtidigt påpekar Wallin också att intensiteten numera är ekonomiskt viktig för idrottsutövaren och den sportsliga organisation den omges av. Medieuppmärksamheten är ett måste för att få sponsorer villiga att ställa upp med mer pengar inför kommande tävlingsuppladdningar och säsonger (Wallin 1998: 103)

Såväl klubbar som enskilda idrottsmän har av kommersiella skäl blivit alltmer beroende av god publicitet. Sportjournalisterna har under de senaste decennierna börjat arbeta mer på samma sätt som reportrar inom andra nyhetsområden. Detta innebär att de inte gräver särskilt mycket utan att de tar vara på tips som de får och citerar personer som vill framföra mer eller mindre hätsk kritik mot konkurrenter, tränare etc. Sportsidorna ger inte längre bara en ljus bild av idrottsrörelsen. Sportjournalisterna har – liksom journalister på de flesta andra redaktionella avdelningar – inriktat sig allt mer på att skriva om enskilda personer och deras privatliv (Wallin 1998: 185)

Fokuseringen på enskilda idrottsutövare har ofta blivit intensiv och påträngande, men detta kan vara ekonomiskt viktigt för idrottsutövaren och dennes förbund.

Medieuppmärksamheten är ett måste för att få sponsorer villiga att ställa upp med mer pengar inför kommande tävlingsuppladdningar och säsonger (Wallin 1998: 103) Men samtidigt har det ökande intresset för idrottsstjärnor lett till en stor konkurrens bland sportjournalisterna. Eftersom sport säljer kan idrottsutövarna själva välja vilka medier som ska få en intervju. Phil Andrews skriver i *Sports Journalism – A practical introduction*, att sportjournalister därför måste arbeta upp ett brett kontaktnät med personer inom sporten som är villiga att prata med dem. Inte bara om tävlingar och matcher, utan också om dem själva, laget och coacher, andra lag och privatliv. Det gäller för sportjournalisten att bygga upp ett förtroende mellan honom/henne och sportstjärnan. Sportstjärnan måste känna att de kan prata "off the record" – det vill säga, att vissa saker som sägs stannar mellan dem och inte publiceras (Andrews 2005: 34)

Detta förtroendeskapande anser vi vara diskutabelt och relevant för vår undersökning. Vi kommer att analysera journalisternas relationer till Zlatan i ett senare skede.

4. METOD.

Vi inledde vårt insamlade av material genom att skriftligen meddela utvalda sportjournalister om vad vår undersökning går ut på. Kontakten följdes senare upp med ett mejl där vi bifogade frågorna och bad om att få göra intervjuer med de tillfrågade, cirka 40 stycken, varav 23 kunde tänka sig att ställa upp. De svarande fick själva välja om de ville svara på frågorna muntligt eller skriftligt. De flesta föredrog att svara skriftligt och mejlade svaren till oss, medan några valde att genomföra intervjun per telefon. Anledningen till att flertalet valde att svara skriftligen var att de inte ansåg sig ha tid att ta intervjun per telefon. Därför strukturerade vi upp ett antal frågor som vi istället skickade till dem via mail, och utifrån dessa svarade de så utförligt de kunde. I vissa fall hade vi mer återkoppling t.ex. då den svarande ville ha en fråga förtydligad.

I och med att vi intervjuade en del per telefon och andra fick svara skriftligen blev vår undersökning en kombination mellan en samtalsintervjuundersökning och en frågeundersökning.

Vår undersökning är en så kallad respondentundersökning, eftersom svarspersonerna själva och deras tankar är studieobjekten. Vad tycker och tänker varje tillfrågad journalist om bland annat sin egen rapportering kring Zlatan?

Esaiasson, Gilljam, Oscarsson och Wängnerud skriver i boken *Metodpraktikan – konsten att studera samhälle, individ och marknad*, att ”skillnaden mellan en *informant* och *respondentundersökning* kan kopplas till distinktionen mellan ett vittne och ett undersökningsobjekt (...) Vid en respondentundersökning är det svarspersonerna själva och deras egna tankar som är studieobjekten.” Vi ville ta reda på vad respektive sportjournalist själv anser om sin och andras rapportering om Zlatan. Då vi betraktade de intervjuade som respondenter följde vi Esaiasson med fleras linje ”därför ställs i stor utsträckning samma frågor till samtliga svarspersoner.” Till skillnad från Esaiasson med fleras resonemang om att frågeundersökningar ska ha fasta svarsalternativ lämnade vi frågorna öppna till våra

respondenter. Vi ansåg att svarsalternativ hade varit begränsande för vår undersökning, eftersom vi ville ha möjligheten att ta med ytterligare diskussioner om sådana uppkom. Som Esaiasson m.fl. skriver: "Genom att göra samtalsintervjuer ger man intervjupersonerna möjlighet att uttrycka sig fritt och utveckla sina svar. Man har därför större möjlighet att följa upp svaren med följdfrågor vid en samtalsintervju än vid frågeundersökningar" (Esaiasson m.fl. 2007: 284). Våra frågor var alltså semistrukturerade. Vi har varit konsekventa vid våra utfrågningar: samma frågor har ställs till samtliga deltagande. Samtidigt har svarspersonerna haft möjlighet att utveckla sina svar och diskutera andra ämnen kring frågorna.

Beroende på hur dialogen med respektive person utvecklade sig och huruvida de svarade på alla frågor eller ej, kommer vi att använda oss olika mycket av alla svar när vi analyserar dem. När vi analyserar kommer vi försöka kartlägga intervjupersonernas uppfattningar och tankar och kategorisera dem.

4.1 URVAL

Våra intervjupersoner är en begränsad population inom nationella medier som alla arbetar med sportjournalistik och som har, eller har haft, en relation till Zlatan. Samtliga svars personer rapporterar ganska frekvent om honom. Dock är det inte personerna som kommer att stå i centrum för undersökningen utan deras olika uppfattningar och tankar. Genom att analysera deras svar hoppas vi kunna kartlägga hur de uppfattar objektivitet och autonomitet i rapporteringen kring Zlatan. Vi anser oss ha gjort ett totalurval av sportjournalister i flertalet svenska medier för att bl.a. kunna uppnå en så bra variation av åsikter och inställningar till Zlatan som möjligt. Men även för att se om det möjligen kan förekomma skillnader mellan medier i hur man rapporterar om Zlatan.

4.2 INTERVJUPERSONER

Av de 23 journalister som svarade använde vi 18 personers svar. Anledningen är att vi inte ansåg att alla hade svarat tillräckligt utförligt för att det skulle vara användbart. Här kommer vi att presentera de intervjupersoner vars svar vi använt oss av. Vi presenterar dem vid namn och var de för nuvarande är stationerade i tjänsten.

Chris Härenstam, SVT
Christian Olsson, SR
Ehsan Fadakar, Nyheter24
Emir Osmanbegovic, TV4
Erik Ask, DN
Henrik Ystén, Offside
Janne Bengtsson, Svd
Jennifer Wegerup, Aftonbladet
Jesper Hussfelt, TV4
Johan Orrenius, Expressen
Johanna Frändén, Aftonbladet
Jonas Arnesen, Svd
Jonas Dahlquist, Canal Plus
Lasse Granqvist, Canal Plus
Olof Lundh, TV4, Fotbollskanalen.se
Robert Laul, Aftonbladet
Simon Bank, Aftonbladet
Sladjan Osmanagic, Scandinavian Studios, Betsafe

4.3 VALIDITET.

Vi har i vår undersökning så pass många respondenter att vi anser att validiteten är hög. Vi kan skilja ut tydliga mönster i svaren, vilket vi återkommer till i uppsatsens resultatdel.

Vår externa validitet sjönk något i och med att vi gjorde samtalsintervjuer och på så sätt begränsade oss till specifika fall, där vi inte har kunnat generalisera (Esaiasson m.fl. 2007: 175-176). Vi har inte haft generaliserande ambitioner med vår undersökning, då vi bara har varit intresserade av våra svarspersoners enskilda svar. Eftersom vår undersökning är beskrivande och inte förklarande anser vi att den interna validiteten är hög.

4.4 REABILITET

Även undersökningens reliabilitet, dess tillförlitlighet, anser vi vara hög. Vi har försökt formulera våra frågor till våra intervjupersoner så klart och tydligt som möjligt för att det inte ska bli några missförstånd. Om vi trots allt har vi misstänkt att en person har missuppfattat en fråga, har vi omformulerat frågan för att se om svaret blir annorlunda och mer korrekt.

Vi bedömer att det är möjligt för en annan forskare att återskapa vårt resultat om han eller hon ställer samma frågor till samma intervjupersoner. Det kan dock vara svårt att göra om undersökningen helt och hållet eftersom våra intervjupersoners arbetsförhållanden, åsikter och uppfattningar kan ändras efter att vi har gjort den här undersökningen. Men syftet med undersökningen är att ta reda på vad de intervjuade sportjournalisterna tycker för tillfället.

4.5 METODPROBLEM.

Ett uppenbart metodproblem i vår undersökning är huruvida våra intervjupersoner svarar helt ärligt på våra frågor. Eftersom intervjuerna inte är anonyma kan det tänkas att de intervjuade journalisterna vill framstå som så autonoma och opartiska som möjligt och därför inte är helt sanningsenliga. Men om vi istället hade valt att låta dem vara anonyma hade, som Esaiasson m.fl. skriver, undersökningen förmodligen blivit mindre trovärdig då man inte anger källan och på så sätt inte kan analysera mer djupgående beroende på vem som svarat. Svaren skulle då komma ifrån "konstruerade" personer (Esaiasson m.fl. 2007: 290).

Man kan dock inte anklaga de svaranden för att vara oärliga. Esaiasson m.fl. med flera skriver på i *Metodpraktikan*: "En samtalsintervjuundersökning av respondentkaraktär bygger inte på källkritik utan det är människors uppfattningar eller föreställningar om olika företeelser man vill komma åt. Dessa uppfattningar kan inte sägas vara 'sanna' eller 'falska'." (Esaiasson m.fl. 2007: 291).

Vi kan också urskilja ett problem i att en del av våra intervjupersoner inte hade tid att ta intervjun per telefon och därför fick svara skriftligen. I och med det hade de mer tid att tänka över sina svar och formulera dem så väl som möjligt till sin egen fördel. Men eftersom alla våra intervjupersoner har svarat mycket snarligt - oavsett om det var via telefon eller mail – upplever vi detta problem som litet.

EMPIRI

Vi kommer här att presentera vad som framkommit av intervjuerna med våra svarspersoner. Vi kommer även i visst mån att återkoppla till teoridelarna samt tidigare forskning när vi tar fram det vi anser ha varit mest intressant av det som framkommit av svaren om

journalisters egna upplevelser om rapporteringen kring Zlatan.

5.1.1 Om neutralitet

Frågan journalisterna fick svara på var:

“Upplever du att du har svårt att vara neutral i din rapportering om Zlatan?”

En av våra svaranden, Janne Bengtsson på SvD inleder svaret med att påpeka följande: *”Journalistisk heder kräver opartiskhet”*.

När det kommer till rapporteringen om Zlatan upplever ingen av våra intervjupersoner att de i dagsläget har svårighet med att vara neutral i sin egen rapportering, men SVT:s Chris Härenstam säger att han hade problem med neutraliteten förr: *“Jag upplever det inte som något problem med att vara neutral i min rapportering kring Zlatan. Förr gjorde jag det, men inte idag. Det beror på att jag varit med under så många år nu så att jag vågar och kan också säga det jag vill om Zlatan.”*

Robert Laul är den svenska sportjournalist som möjligen mest av alla fått känna på Zlatans ”kalla hand”. Som nämnt i problemformuleringen, skrev Laul en kontaktannons, se bilaga, knuten till sin publicerade intervju med Zlatan, som ledde till att Zlatan inte samarbetade med Aftonbladet under många år. Om neutraliteten i fallet Zlatan, tycker han följande: *“Det är inte svårare att förhålla sig neutralt till Zlatan som journalist än att förhålla sig neutralt till något annat”*.

Johanna Frändén bevakade Zlatan under hans tid i Barcelona, säsongen 2009-2010. Många betraktar denna period vara den mest omtumlande i Zlatans karriär. Zlatan befann sig i rampljuset, inte endast tack vare sin inledningsvis övertygande säsong, men även för att han kom att hamna i konflikt med lagets tränare, ”Pep” Guardiola. Johanna svarar att hon inte tycker att det är svårt att vara neutral i rapporteringen, men tillägger: *“När jag bevakade honom varje dag pratade han inte med Aftonbladet så då var det inga som helst problem att vara neutral. Det fanns inga lojaliteter på spel och jag var fri att skriva precis vad jag ville.”* Vi finner det vara klart intressant att kommentaren är utformad som den är. Hon understryker att det handlar om att Zlatan inte pratade med Aftonbladet under den tiden och att det skulle bidragit till att hon fann det lättare att vara neutral då. Vi för ett mer

utvecklat resonemang om detta i analysdelen senare i arbetet.

Radiosportens profil, Lasse Granqvist rapporterar mestadels om Zlatan på ett direkt sätt, till skillnad från de hittills nämnda sportjournalisterna. I sin roll som sportkommentator delar han ut kritik och hyllningar i livesändning och betänketiden för honom är, jämfört med de skrivande journalisternas, knapp. Han förtydligar: *"Jag arbetar med referat i direktsändning, där det är vanligt förekommande med snabba värderingar av prestationer. Jag upplever att referaten är kritiska eller positiva i den utsträckning det behövs"*, och tillägger att *"det är viktigt i all rapportering att alla spelare behandlas så lika som möjligt"*.

Johan Orrenius är fotbollskrönikör på Expressen. Han har träffat Zlatan vid flera tillfällen och de intervjuer han genomfört har varierat i längd och gjordes för några år sen. På vår fråga om sin egen neutralitet i rapportering kring Zlatan svarar han: *"Det beror lite på vad du menar med neutral. Syftar du på att vara objektiv så är svaret nej. Jag har aldrig känt mig pressad att skriva väl om Zlatan bara för att han är Zlatan. Som krönikör har jag både hyllat och kritiserat honom – senast i höstas efter ett par oinspirerade landskamper. Däremot har jag efter enskilda intervjuer med Zlatan känt att jag blivit väl snäll i frågorna"*.

Men han menar att något som påverkar rapporteringen är att Zlatan som person är mycket speciell att intervjua: *"Jag har aldrig intervjuat (eller ens träffat) en person med en så stark utstrålning som Zlatan. Han har som ett osynligt kraftfält omkring sig och när du träder in i det påverkas du. Eller, jag gjorde det i alla fall. Konsekvensen blev att jag försökte hålla mig väl med honom och få i gång ett bra samtal. Kanske blev texten bättre av det, jag vet inte, men om jag får en ny chans att intervjua honom "face to face" kommer jag att försöka ge fan i det där kraftfältet"*.

Orrenius tror att anledningen till att han påverkades av Zlatans utstrålning, och att andra kanske gör det, beror på att man kan känna sig utvald när man får chansen att intervjua honom. *"Zlatan är förmodligen Sveriges största stjärna alla kategorier. Han ger sällan enskilda intervjuer till svensk press. Får man då chansen att träffa honom känner man sig tacksam. Risken då är att man blir inställsam."*

Han menar också att det är en utmaning att inte ryckas med i hetsen kring Zlatan.

Den svenska journalist som idag följer Zlatan närmast är Jennifer Wegerup. Hon är stationerad i Milano och bloggar och skriver för Aftonbladet främst. På frågan om hon skulle ha svårigheter att vara opartisk i sin rapportering svarar hon såhär: *"Nej, absolut inte. Milan skulle väl helst se att vi inte skrev om ett bråk, men det skulle aldrig falla mig in att inte publicera det. Då är man ju helt rökt som journalist. Det handlar bara om att hela tiden publicera allt det du vet. Så det tycker jag absolut inte är svårt, varken i förhållande till Zlatan eller till Milan. Det har alltid varit min grundinställning som journalist: den dagen du inte anser dig kunna publicera, då är du torsk. Pondera att du skulle få reda på att någon i Milan spelar dopad – självklart ska man då skriva om det. Hundra gånger av hundra".*

Journalisterna är i sina svar eniga om att deras neutralitet idag inte rubbas i kontakt med Zlatan. Att vara professionell inom yrket värderas högre än att hålla sig på god kant med honom. Att journalisterna skulle svara på detta sätt hade vi väntat oss. Låt oss nu titta närmare på vad de anser om andra kollegors rapportering och neutralitet.

5.1.2 Journalister om journalister

Även om ingen av våra svars personer medger att de skulle ha svårt att vara neutrala i sin rapportering upplever nästan alla att deras journalistkollegor kan vara partiska.

Frågan journalisterna fick svara på var:

"Anser du att andra i branschen är partiska i sin rapportering av Zlatan och hur har det visat sig?"

Chris Härenstam säger: *"Det finns journalister som ser upp till Zlatan och berömmar honom lite för mycket emellanåt."* Han pekar dock inte ut någon särskild.

Tv4:s sportchef Emir Osmanbegovic omskrivs i Jennifer Wegerups bok "Zlatan är Zlatan" (Karlsson & Wegerup 2007: 266). Osmanbegovic blev vid ett tillfälle uppringd av Zlatan som argt påpekade att han blivit felciterad i en artikel som Osmanbegovic skrivit för Aftonbladet. Detta under Zlatans tid i Ajax och under de åren Zlatan fortfarande bojkottade Aftonbladet. När Osmanbegovic får frågan om huruvida han anser att andra är partiska i sin bevakning av fotbollsspelaren, nämner han att det förekommer och kan handla om ett beroende: *"Det finns några journalister som hårdbevakar Zlatan och är i beroendeställning. Då kan*

man märka att frågorna är lite "snällare" än vanligt." Han utvecklar inte begreppet beroendeställning och pekar inte heller ut någon specifik.

Orrenius går lite längre när det gäller frågan. Han pekar indirekt ut de som han anser inte är helt neutrala: *"Inte alla, men somliga. Absolut. Kanske särskilt en person som följer Zlatan dagligen. I texterna kan man se att Zlatan ofta hyllas på ett okritiskt sätt."* Han fortsätter även att resonera kring varför detta skulle kunna vara så specifikt för det fallet han syftar på: *"Samtidigt är det ett annat sportjournalistklimat nere på kontinenten. Det handlar väldigt mycket om att "bygga en relation" med stjärnorna. Helt enkelt eftersom de är så viktiga för tidningen, radio- eller tv-kanalen. Om Zlatan inte stannar och pratar i den mixade zonen efter match betyder det färre läsare, lyssnare, eller tittare."*

Den person som idag bevakar Zlatan nere på kontinenten är, som tidigare nämnt, Aftonbladets Jennifer Wegerup. Hon anser sig som tidigare skrivet inte ha svårigheter med att vara neutral i sin bevakning, men hon tillägger att *"sport är ju speciellt på det sättet att det alltid finns en risk att du har en viss hejarklacksjournalistik. Jag kan förstå vad folk menar med att vi skriver mycket om Zlatan, men det innebär inte att vi inte kan skriva kritiskt om honom."*

Henrik Ystén är chefredaktör och ansvarig utgivare för tidningen Offside. Offside är en reportagetidning vars sätt att jobba skiljer sig från det sätt nyhetsmedia jobbar på. Ystén påpekar att det är närheten till personen de intervjuar som är avgörande för Offsides journalister. Han pratar om att det funnits andra journalister som varit tvungna att emellanåt vara mer på Zlatans sida då de arbetat vid events som varit sammankopplade med t.ex. bokutgivningen i november 2011 och därmed fått skriva vänligare om Zlatan för att få en intervju. Men han pekar tydligt ut Jennifer Wegerup som den som enligt honom är den som är mer systematisk i sin partiskhet: *"Det har ju funnits och finns sådana journalister som vårdar en relation med Zlatan. I dag är det Jennifer Wegerup som bor i Milano enbart för att rycka citat från Zlatan i den mixade zonen efter matcherna. Hon skriver inte illa om Zlatan, då finns det risk att han inte stannar i den där mixade zonen. Likadant var det med Expressens Hans Linné och tidigare med Kvällspostens Rune Smith. De vårdade relationen för att få citat från Zlatan."*

Men Wegerup anser sig inte vara särskilt prövad som journalist av Zlatans position:

"Nej, det tycker jag inte. Jag tycker inte att journalistiken prövas särskilt hårt alls."

Och hon är inte den enda som fått ta tydlig kritik om sin rapportering. Laul pekar även han ut vissa specifika namn som varit mer Zlatan-vänliga: *"Det har genom åren funnits enskilda krönikörer som gjort det till sin grej att alltid ta Zlatans parti. Marcus Birro och Mats Olsson är väl de tydligaste exemplen över tid. Däremot upplever jag inte att en hel tidning eller en hel TV-kanal kan anses varit partiska."*

Vi kan hittills konstatera att de svarande har en uppfattning om att partiskhet förekommer. Det finns också anledning att påpeka att det skiljer sig från fall till fall och från journalist till journalist hur man kan betrakta o-/partiskhet.

Att vara på plats i Milano och vara närmare det hårda klimat som omger en stor klubb som Milan kräver en hel del av en journalist, menar Wegerup, samt ett brett kontaktnät som tagit henne många år att bygga upp.

"Det handlar om att skapa ett förtroende. Jag har alltid varit seriös. Du måste visa att du är tuff och seriös och att du jobbar på och samtidigt kan skapa kontakter. Det är inte alltid lätt att definiera vad som gör att vissa får kontakt med människor och andra inte... Zlatan pratar med mig och det är något jag har förtjänat genom att arbeta upp den kontakten med honom."

En som sticker ut i sitt svar är Canal Plus Jonas Dahlquist. Han anser att det är han själv som styr sin rapportering om Zlatan. På frågan om partiskhet förekommer inom sportjournalistiken svarar han att det förekommer ja men tillägger: *"Jag tycker dock inte att det är ett problem. Det finns nämligen ingen människa som kan vara opartisk. Man kan göra sitt yttersta för att vara nyanserad och neutral, men oavsett det har den som rapporterar en åsikt i ämnet - precis som med politik eller vad som helst. Jag är mer för en rapportering där man vet var journalisten står, och så kan man göra sin egen bedömning därifrån. Egentligen är det inte konstigare än att tidningar har en tydlig och uttalad politisk agenda, vilket de har."*

Sladjan Osmanagic har under åtta år arbetat som fotbollsexpert på Viasat. Han har liksom många andra av våra tillfrågade följt Zlatans karriär intensivt och på nära håll. Även han anser sig själv vara opartisk, men tycker att partiskhet förekommer bland andra. Han svarar: *“Inte personligen, däremot misstänker jag att det kan gälla andra. Titta på bevakningen av Zlatans biografi. Knappt har en enda kritisk fråga ställts till huvudpersonen ang innehållet i boken. Allt som gick snett i Katalonien kan ju i logikens namn inte enbart berott på Pep Guardiola.”*

Det är tydligt att allt som står Zlatan nära ger upphov till reaktion. Så även de journalister som står honom nära i den bemärkelsen att de dagligen bevakar honom eller att de har en yrkesrelation till honom som skiljer från mängden. Dessa journalister har ögonen på sig och blir med största sannolikhet oftare lästa då deras rapportering handlar om just det alla är eniga om att läsarna vill ha Zlatan. Jennifer Wegerup säger sig själv vara ganska hård i sin relation till Zlatan, men frågan man kan ställa sig är hur hård man egentligen får vara för att inte bli avvisad av honom? Många av journalisterna vittnar om en personlig mognad i Zlatans bemötande av media. Han har blivit “snällare”, ställer oftare upp på kommentarer och har inte lika hård approach när det kommer till journalister. Behöver man, med detta sagt, vara rädd för Zlatans “kalla hand”? Det finns anledning att anta att man inte vinner något på att vara snäll mot Zlatan i sin rapportering.

5.2.1 Maktförhållandet

Under denna rubrik går vi närmare in på en av våra frågeställningar och tittar utifrån de svar vi fått på tendenser i journalisters svar kring synen på maktförhållandet mellan Zlatan och dem själva. Vi är intresserade av att se vilken syn det bland journalister råder om vem som har makten över vem och hur de motiverar sina svar. Detta gör vi i två avsnitt där det första avsnittet behandlar skillnaderna som förekommer bland journalister i deras rapportering.

5.2.2. Om skillnader i rapporteringen

Frågan journalisterna fick svara på var:

“Skiljer sig din rapportering om Zlatan från din rapportering om annat/andra? I så fall, varför?”

Robert Laul och flertalet journalister med honom pekar på det faktum att det rapporteras mer om Zlatan än många andra är den största skillnaden från annan rapportering. Laul skriver att *"det som skiljer sig är att vi rapporterar väldigt mycket om Zlatan. Men annat vore tjänstefel, han är inte bara Sveriges största idrottsperson genom tiderna, han är också, just nu, den mest kände svensken i världen alla kategorier. Självklart ska han dominera nyhetsflödet i en tidning där fotboll är ett [sic] av de bärande rapporteringsområdena"*.

Medhåll får han från Osmanbegovic som påpekar att allt Zlatan gör kan bli en nyhet eftersom *"den stora skillnaden är att rapporteringen är mer omfattande. Zlatan är svensk idrotts största stjärna och vi bevakar honom hårdare än någon annan idrottare"*.

DN:s sportredaktör Erik Ask är inne på samma spår: *"Rapporteringen skiljer sig på så sätt att matcherna som Zlatan spelar får större utrymme [sic] på DN.se (där jag huvudsakligen skriver) än vad andra matcher får. Samma sak med Zlatan intervjuer, träningar osv"*.

Att allt Zlatan gör blir en nyhet anser även av Simon Bank. *"Ja, det skiljer ju sig så till vida att omfattningen är såpass stor, och att ämnet är såpass laddat. Det går inte att skriva en notis om Zlatan Ibrahimovic utan att den nagelfars och bedöms som en inlägg för eller emot honom, och applåderas eller föraktas beroende på vem som läser"*.

Sveriges Radios (SR:s) Christian Olsson svarar på frågorna mer utifrån sin yrkesroll på just SR. Han beskriver just det idealläget utan att förhålla sig till hur hans roll mer specifikt kommer att utmanas: *"Radiosporten försöker alltid att behandla alla ämnen/personer utifrån samma utgångspunkt, vilket innebär att vi skall bevaka och berätta objektivt och med så stor tydlighet och trovärdighet som möjligt"*.

Johan Orrenius tycker inte att hans rapportering kring Zlatan skiljer sig från hans rapportering om andra. *"Jag har gjort längre intervjuer med honom vid tre tillfällen. Men det var ganska långesedan nu och i dag handlar min rapportering om Zlatan oftast om att skriva krönikor om matcherna han spelar. Skiljer sig mina texter där jämfört med andra? Jag vill inte tro det. Tycker jag att han har varit dålig skriver jag det. Anser jag att han har dominerat skriver jag det. Problemet är snarare om han är medelmåttig. Rapporteringen om Zlatan tenderar att bli väl svartvit ibland (överskattad eller bäst i världen?) och då är det en utmaning att inte ryckas med i hetsen. Men oftast tycker jag att jag hittar en bra balans"*.

Samtliga är eniga om att Zlatans agerande, även utanför plan, skapar rubriker och omskrivs. Vissa anser att det är på tok för mycket skriverier och att reaktionerna är svartvita från både läsarnas och kollegornas håll. Några tycker att det inte är ett problem att man i media har en mer direkt rapportering som är kritisk eller hyllande i stundens hetta då det hör yrket till.

5.2.3 Vem styr rapporteringen?

Frågan journalisterna fick svara på var:

“Vem styr hur du rapporterar kring Zlatan? Exempelvis ”folket” runt honom (PR-byrå The Perfect Brands, agenten Mino Raiola)/ din arbetsgivare/ du själv eller Zlatan?”

På frågan vem eller vilka som styr rapporteringen kring Zlatan svarar samtliga att det är de själva eller redaktionen som styr rapporteringen. Men många nämner också Zlatans sponsorerers makt och roll. Flera av dem berättar om intervjusituationer där sponsorer ställt krav på att en vara ska finnas synlig under intervjun, men Emir Osmanbegovic påpekar dock följande:

”Ingen styr rapporteringen mer än vi själva. Dock kan agenter eller klubbar styra tillgången till spelaren och miljön som spelaren intervjuas i (sponsorskyltar i bakgrunden t.ex.). Någon gång har hans skosponsor velat ha med frågor om skor i intervjun, det var villkoret för intervjun. Man kan ställa frågan, men ingen kan tvinga TV4 att sända ut den.”

Johanna Frändén säger såhär om hur hon upplever sig vara styrd i sitt skrivande:

”I den mån jag skriver om Zlatan styr jag det själv. Det finns, mig veterligen, ingen uttalad Zlatanstrategi hos några redaktioner att det ska skrivas på ett visst sätt, även om det finns enskilda journalister som gärna lyfter fram Zlatans ”goda” sidor och inte de dåliga. Hans PR-byrå har jag aldrig varit i kontakt med, hans agent har jag pratat med flera gånger och självklart vet han att hans ord kommer i tidningarna, men det är inget som särskiljer Zlatan från andra spelare. Agentutspel har blivit en allt större del av fotbollsbevakningen i takt med att vi bevakar övergångar mellan klubbar mer. Min arbetsgivare/chef har vid något enstaka tillfälle lagt sig i när jag velat skriva något om Zlatan, men det är vanlig rutin på en tidning, även om jag tyckte att det i det speciella fallet var värt publicering.”

Ystén menar att läsarna och redaktionen styr rapporteringen "i så måtto att intresset för att läsa om Zlatan är stort. Därmed är det vår uppgift att skriva om honom". Han fortsätter: "När det gäller agent och PR-folk så styr de ju också en hel del – genom att inte möjliggöra att det går att intervjua honom. De får redaktionellt inflytande på så sätt att ska vi skriva om Zlatan så blir det i krönikeform eller genom att ta omvägar (som när vi 2003 skrev reportaget "När Zlatan bytte skor" – eftersom det inte gick att intervjua Zlatan porträtterade vi honom genom en tvist han hade med sin gamla skosponsor Puma, vars representanter man då fick intervjua om Zlatan istället." Han tillägger: "Flera gånger har vi försökt tjata till oss intervjuer men eftersom vi velat ha lång tid har vi aldrig lyckats övertyga agent eller PR-folk".

Janne Bengtsson, journalist på SvD håller med Ystén om vilka som har makten. "PR -byrå i hög grad, t ex när den skapade stora rubriker kring Zlatans husförsäljning." Att Zlatans hus säljs kanske inte hade fått så stor uppmärksamhet om Zlatan inte var en så pass känd spelare. Rubrikerna kom nu att handla om att Zlatan lämnar Sverige för gott och proportionerna hade med största sannolikhet inte nått de rubriker de nådde om inte Zlatan var Zlatan.

Johan Orrenius pratar, som många andra, om sponsorn Nikes inflytande:

"Jag bestämmer själv över mina texter. Däremot kan man säga att Nike styrde mig vid ett par tillfällen eftersom det var genom sponsorn jag fick några av mina intervjuer med Zlatan. Vid ett av dessa tillfällen syntes Nikes nya sko i bakgrunden under intervjun. Det kändes inte riktigt bra. Samtidigt var det då enda möjligheten att få träffa Sveriges största idrottsnamn. Men jag skulle nog tacka nej till ett sådant upplägg i dag." Att journalister påverkas på detta sätt, sker inte dagligen. Snarare mer sällan. Det är fortfarande intressant att påpeka att denna beroenderelation uppstår emellanåt. Osmanbegovic tillägger dock att just den här situationen är det fortfarande redaktionen som äger. Visst kan Nike ställa krav, menar han, men ingen kan tvinga t.ex. Tv4 att sända intervjun så att produkten syns.

Samtliga av våra svaranden anser att det är de själva eller deras redaktion med ansvarig som styr rapporteringen. Vissa har tillagt att det förekommit tillfällen då de, för att lyckas komma åt en intervju med Zlatan varit tvungna att gå via Zlatans sponsorer och att sponsorn i sin tur ställt krav för genomförandet. De svarande tillägger dock att det även vid det tillfället är upp till, i ett vidare led, redaktionerna om huruvida man faktiskt bestämmer

sig för att sända inspelningen eller inte. Efter dessa svar finns det anledning att titta närmare på maktförhållandet mellan journalisterna, Zlatan och eventuella mellannivåer.

5.3.1 Det journalistiska ansvaret

Meningarna går isär när det gäller hur journalisterna tänker om sitt ansvar kring rapporteringen om Zlatan. Då rubrikerna om Zlatan når en så pass bred publik finns det anledning att anta att journalisterna tycker sig ha ett större ansvar gentemot läsarna.

Frågan vi ställde och som besvaras nedan var:

“Upplever du att du har ett större ansvar gentemot din ”publik” när du rapporterar om Zlatan till skillnad från andra ämnen?”

Emir Osmanbegovic upplever att han har större ansvar när han skriver om Zlatan, inte minst på grund av att Zlatan väcker så starka känslor. Han tycker sig också vara *”mer nogga i formuleringarna kring Zlatan, än när det gäller andra.”*

Även Simon Bank upplever sig ha större ansvar gentemot sin publik i rapporteringen av Zlatan. *”Ja, det skulle jag säga att jag har, helt enkelt eftersom ämnet berör fler och är mer laddat. Det finns fotbollstexter som handlar om fotboll, men i Zlatans fall tangerar de ofta andra, större frågor”.*

En av de större frågorna är Zlatans roll som förebild. Det som skrivs om honom når en ung publik som många gånger ser upp till Zlatan och hans bedrifter. Det budskap man sänder ut som journalist genom sin artikel eller intervju läses troligtvis av många fans vars kritiska omdöme kan vara färgat av att de just ser upp till Zlatan.

Nyheter 24:as chefredaktör Ehsan Fadakar har tidigare i samband med lanseringen av David Lagercrantz bok “Jag är Zlatan Ibrahimovic” i ett blogginlägg på Newsmill kritiserat klimatet bland svenska sportjournalisters okritiska inställning till Zlatan. Han är en av dem som menar att man i Zlatans fall ska vara mer vaksam på vad man själv skriver:

“Zlatan är en gigantisk förebild, därför ska man vara extra försiktig.”

Det finns de journalister som inte håller med och som tycker att bevakningen av Zlatan är som bevakningen av vem som helst med skillnaden att det når fler.

Henrik Ystén är en av dem som inte anser sig ha ett större ansvar: *"Det finns ett ansvar när man rapporterar om alla människor. Zlatan är en förebild för många och därmed finns det ett journalistiskt intresse att granska honom utifrån det perspektivet. Inte minst sedan han själv deklarerat så tydligt i sin självbiografi att han vill vara en förebild. Men generellt är ansvaret inte större när det gäller Zlatan"*.

Robert Laul är mer tveksam. Han nämner att uppfattningarna vilar hos läsarna mer än vad ansvaret bör vara annat hos journalisterna: *"Nja, debatten runt Zlatan är ju lite konstig eftersom gemene man och folk utanför sportjournalistiken har svårt att förhålla sig neutral till honom. Antingen tycker man Zlatan är en skit eller så älskar man honom. Som journalist på en nyhetstidning är det ju viktigt att man tittar på de aktuella händelserna och beskriver den fakta som finns där och då, inte tar enskilda exempel som intäkt för att Zlatan är på ett visst sätt. Ibland gör han idiotgrejer, ibland gör han geniala saker. Sedan beskriver man händelsen objektivt. Det är egentligen mycket enkelt att hålla i sär och jag upplever det inte som ett problem"*.

Inte heller Erik Ask tycker att ansvaret skulle vara större i fallet Zlatan. Han menar att det viktigaste är att rapporteringen är så saklig och bra som möjligt oavsett vad han rapporterar om: *"Zlatan utgör inget undantag"*.

5.3.2 Zlatans klavertramp

Frågan journalisterna fick svara på var:

"Hur viktigt tycker du att det är att rapportera kritiskt om Zlatans klavertramp?"

Samtliga av de intervjuade anser att det är mycket viktigt att rapportera kritiskt om Zlatans klavertramp. Emir Osmanbegovic säger att det är jätteviktigt och absolut nödvändigt att rapportera om detta och vara kritisk och att han tycker att svensk media är bra på just det. Han anser att Zlatan alltid får skarp kritik från krönikörer, men att man *"däremot inte bör leta efter skandaler som inte finns"*.

Johanna Frändén menar att det är viktigt om man har en väldigt stor bevakning av Zlatan – då ska allt rapporteras.

"Det är viktigt att rapporteringen blir balanserad och aldrig inställsam och att man aldrig undanhåller vissa bitar i rädsla över hur ens egen relation med Zlatan ska påverkas. Så är journalistikens grundbult, Zlatan eller inte".

Erik Ask säger att *"det beror på vad som avses med klavertramp. När Zlatan vräker ur sig sexistiska kommentarer till en kvinnlig italiensk journalist ska medierna förstås rapportera kritiskt om detta. Om det däremot handlar om eventuella klavertramp i privatlivet ska dessa behandlas med samma försiktighet som för andra kändisar"*.

Jonas Arnesen tycker också att det är oerhört viktigt att rapportera om Zlatans klavertramp, men att det inte görs och tycker att det är *"beklämmande och skrämmande"*.

Lasse Granqvist håller fast vid det han nämnde tidigare: *"Oavsett om det handlar om ett vackert gjort mål ett rött kort ska det rapporteras och värderas/granskas på samma sätt för alla spelare"*.

Även Robert Laul uppmanar till full transparens: *"Självklart ska man rapportera om Zlatans klavertramp. Vilket vi gjort i elva år nu. Hockeyreportrarna brukar ju gnälla och säga att det räcker med att Zlatan släpper en braskit så ska vi skriva om det. Jag har under dessa elva år aldrig varit med om att något tystats eller tigits ihjäl kring Zlatan. Med rapportera kritiskt antar jag att ni syftar på att någon även ska kritisera honom för det han gjort eller att man ha en fördömande krönika intill. Det är mer än fråga om nyhetsvärdering. Ibland finns utrymmet, ibland inte. Ibland anser vi att saken är för "liten", att det får räcka med själva nyheten, ibland drar vi på med åsikter och experter som uttalar sig. Det är från fall till fall. Men grunden, att vi nyhetsrapporterar om hans eventuella klavertramp, tummas det aldrig på"*.

Simon Bank påpekar att Zlatan har en *"unik roll som förebild i Sverige idag"* och att det därför är viktigt att ta upp och hans snedsteg och diskutera dem kritiskt. Han poängterar dock att det viktiga är att det finns en diskussion kring ämnet. Han tycker också att han har

ett större ansvar gentemot läsarna när han rapporterar om Zlatan till skillnad från andra ämnen: *"Ja, det skulle jag säga att jag har, helt enkelt eftersom ämnet berör fler och är mer laddat. Det finns fotbollstexter som handlar om fotboll, men i Zlatans fall tangerar det ofta andra, större frågor."*

Henrik Ystén säger att om det finns ett allmänintresse för hans klavertramp så får det styra om man rapporterar om det eller inte, men att det beror på vad det handlar om. Dock tycker han inte att problemet med Zlatan är att det inte rapporteras tillräckligt kritiskt om honom, utan att det rapporteras för mycket om honom: *"Jag tror att journalister har en tendens att övervärdera allmänintresset för Zlatan"*.

Oavsett mängden anser de flesta av journalisterna att det är viktigt att man är lika noga med att rapportera om detta som om allt annat. Janne Bengtsson tycker att det är mycket viktigt och målar upp en bild av hur han föreställer sig det som sägs om Zlatan: *"Tänk följande: "Boxaren körde ifrån polisen i 320 km i timmen". "Boxaren snodde kamratens stora chans". "Boxaren örfilade sin motståndare". "Boxarens kvinnofientliga uttalande". Ja, tycker väl alla, typiskt boxare. Byt nu ut ordet "boxaren" mot Zlatan, och vi har ett helt gäng exempel ur verkligheten. Som många svenska journalister och, tvekar jag inte att skriva, Zlatan-rövlickare tycker är helt okej och som därmed faktiskt ger Zlatan närmast folkhjältestatus. En status han inte förtjänar. Zlatan är en bra fotbollsspelare, inte världens bästa som vi kan förledas att tro när vi läser särskilt kvällstidningarna, men han ska behandlas för allt han gör, både på och utanför plan, och både det positiva och negativa"*.

Sammanfattningsvis ska sägas att samtliga av de tillfrågade journalisterna verkar eniga om att det inte finns någon motsvarighet till Zlatan. Han tycks vara ett unikum enligt några journalister, för andra en helig ko. Det råder en enighet kring att klavertrampen bör skildras lika noggrant och mycket som all hans framgång. Något som vissa svarande påpekar görs mer eller mindre av deras kollegor, men som nämnt, inte av dem själva.

Det som tagits upp i resultatet fortsätter vi analysera och diskutera i kommande avsnitt med återkopplingar till de teorier som tidigare presenterats.

6. ANALYS/SLUTDISKUSSION

I detta avsnitt kommer vi att analysera samt diskutera det vi kommit fram till genom att utgå från våra teorier om sociologisk utbyteteori, sportjournalistikens de-professionalisering, sportjournalisters autonomitet samt Zlatans celebritetsstatus, och koppla dem till de svar vi presenterat i vår empiriska del. Här kommer våra frågeställningar att besvaras.

Chris Härenstam säger att han inte har några problem att vara neutral i sitt förhållningssätt till Zlatan idag, men att han tidigare känt sig mer inställsam och menar att detta skulle ha berott på oerfarenhet. Zlatan och hans status påverkade Härenstam och gjorde att han kände sig underordnad Zlatan vid intervjutillfällen när journalisten fortfarande var nybörjare. Hans autonomitet som journalist sattes på spel och Zlatan har därmed möjligheten att påverka bilden av sig själv som kommer ut i media. Man kan utifrån detta dra slutsatsen att Zlatans makt och status även har påverkat andra, mindre etablerade journalister.

Robert Laul är den ende av våra intervjuade journalister som blivit verkligt "bestraffad" för sin handling i form av Zlatans bojkottande av Aftonbladet efter en publicering han (troligtvis) upplevt vara negativ. Trots detta menar Laul att han inte tycker att det är svårare att förhålla sig neutralt till Zlatan än vad det är att vara neutral till annat. Utifrån den sociala utbyteteorin skulle Zlatans bojkott efter Lauls "negativa" publicering innebära att Laul undviker att göra om samma handling, eftersom den visat sig bestraffande. Såsom teorin beskriver det kan man förändra en människas beteende genom att bestraffa oönskade handlingar, och på så sätt få personen att undvika samma agerande i framtiden.

Inte heller Johanna Frändén säger sig ha haft svårt att vara neutral när hon rapporterade om Zlatan, men säger att det var på grund av att Zlatan under denna period inte pratade med Aftonbladet. "Skadan" var alltså redan skedd när Frändén skrev om Zlatan, och därför fanns ingen bestraffning att vänta. Det fanns inte någon utbytesrelation att vårda mellan Frändén och Zlatan, och som Frändén säger själv: "Det fanns inga lojaliteter på spel och jag var fri att skriva precis vad jag ville".

Henrik Ystén är en av våra svarspersoner som tillkännager att en slags partiskhet behövs, även om han själv inte anser sig vara partisk. Han menar att Jennifer Wegerup är i en beroendeställning och att hon inte skulle riskera sin goda relation med Zlatan genom att

skriva något illa om honom. Ystén pekar också ut Hans Linné och Rune Smith. I och med detta erkänner han indirekt att det är Zlatan som har makten över medierna.

Detta innebär också, som vi redan påpekat i kapitlet om den sociala utbytesteorin, att beroenderelationen mellan Zlatan och journalisterna teoretiskt sett kan vara i obalans. Zlatan är en celebritet med stort läsarintresse och därmed högt publiceringsvärde som genererar mycket pengar till medierna. Zlatan å sin sida syns så pass mycket i alla medier, både svenska och utländska, att han har råd att välja vem och vilka han ska prata med. Därför kan man utifrån teorin anta att medierna är mer beroende av Zlatan än vad han är av dem, som han själv påstår. Men kanske håller sig Zlatan väl med de svenska stora medierna för att i framtiden kunna fortsätta vara den celebritet han är i Sverige och på så sätt fortfarande vara attraktiv för sponsorer, även när hans fotbollskarriär är över.

Det borde alltså finnas en beroenderelation mellan Zlatan och sponsorerna. Zlatan är beroende av deras finansiering, och sponsorerna beroende av att deras märken förknippas med Zlatan. Som många av journalisterna berättar har sponsorer ofta haft olika krav för att journalisterna ska få en intervju med Zlatan. Sponsorn har då fungerat som en slags bakomliggande makt som styr både Zlatan och journalisterna. Zlatan löper möjligtvis en risk att bli av med sponsorer om det publiceras alltför negativa nyheter om honom, och är därför mycket mån om att journalisterna inte skriver vad som helst. Flera av våra intervjupersoner pekar också på sponsorer som möjlig styrande makt (i det här fallet Puma och Nike). Många av dem har erfarit att de har funnits ett tvång i intervjusituationer med Zlatan, där sponsorn har krävt att deras märke på något sätt ska synas i samband med honom.

Många av de intervjuade journalisterna påpekar skillnaden mellan de olika presentationsformerna inom journalistik. En artikel är ett vedertaget journalistiskt verk. Samtliga instämmer i att det även är så när det kommer till krönikor. Men en blogg är det oftast inte enligt våra svaranden. Skillnaden ligger i så fall i om huruvida en blogg gör anspråk på att vara journalistisk eller ej. Simon Bank, som bloggar för Aftonbladet, menar att han förhåller sig till bloggen som till vilket journalistiskt verk som helst. Jennifer Wegerup, som bloggar för samma tidning, menar däremot att hennes blogg inte är journalistisk. Här stöter vi på ett problem som även journalisterna håller med om är ett dilemma. Det är nämligen som så att de icke-journalistiska bloggarnas snällare rubriker kan

komma att hamna i ett sammanhang som neutraliserar problem, till exempel något av Zlatans klavertramp. En kritisk artikelrubrik kan följas av en snäll och fullständigt neutraliserande underrubrik. Om då bloggen, som ett icke-journalistiskt verk används på detta uppblandande sätt finns det anledning att ifrågasätta professionaliteten inom yrket. Och är det verkligen så att skillnaden mellan en autonom journalists artikel och en mer personligt skriven blogg är klargjord för läsaren som då får en möjlighet att kritiskt ta till sig innehållet?

Flera av journalisterna skyller på den enskilda läsaren för uppfattningen om partisk rapportering om Zlatan, som till exempel Simon Bank säger: "Det går inte att skriva en notis om Zlatan utan att den nagelfars och bedöms som en inlaga för eller emot honom, och applåderas eller föraktas beroende på vem som läser". Med det menar han att det alltså skulle vara en tolkningsfråga om journalister är för eller emot Zlatan – men det skulle också innebära att ingen rapportering om honom var neutral, att det inte finns något mellanläge. Frågan är då om sportjournalistiken någonsin kan vara professionell om den aldrig kan tolkas som neutral. Det kanske inte räcker att med att *vara* neutral om man inte *anses* vara neutral.

Zlatan är, när denna uppsats skrivs, kanske större än någonsin. Han är Milans främste spelare och den man förlitar sig på ska ta hem ligatiteln i italienska Serie A. Varje dag skrivs det något om honom. Kopplingarna kan verka långsökta, men journalisterna lyckas alltid att få det att fungera och passa in.

Flertalet intervjuade journalister påpekar också att den största skillnaden med rapporteringen om Zlatan jämfört med rapportering om annat är att det publiceras mycket mer om Zlatan än om någon annan. Som Laul säger: "Men annat vore tjänstefel", och grundar detta på att Zlatan inte bara är Sveriges största idrottsperson genom tiderna utan också den mest kände svensken i världen. Enligt Dahléns mening om celebriteter är det media själva som har gjort Zlatan till en celebritet och därmed skapat ett nyhetsvärde kring allt han gör. Han har blivit en hjälte och publiken vill veta allt om honom. Zlatan är för medierna en pengakossa. Journalisterna väljer därför troligtvis bort nyheter som anses vara "viktigare" för allmänheten att veta, för att istället publicera nyheter om Zlatan. Det marknadsmässiga tänkandet har därmed blivit starkare än det publicistiska, och detta är enligt Nygren ett stort steg i de-professionaliseringen av sportjournalistiken. Man låter det

som gynnar företagets ekonomi gå före "allmänhetens bästa", och därmed har den altruistiska synen som krävs för att yrket ska benämnas som en profession gått förlorad.

Sportjournalistiken har under hela sin livstid kämpat för att bli tagen på allvar och ansedd som "riktig" journalistik. Ett viktigt ideal för journalistiken är, som Nygren skriver, integriteten, det vill säga att journalisterna inte låter sig påverkas av utomstående intressen. Detta ideal tycks ha blivit lidande i fallet Zlatan. Zlatans vilja att nå god publicitet är, utifrån sponsorsperspektivet, uppenbar, vilket påverkar journalisterna. Det har blivit ett privilegium att få intervjua Zlatan, och det gjorde enligt Johan Orrenius att han "kände sig utvald" och "tacksam", och han säger själv att "risken är då att man blir inställsam". Han menar också att konsekvensen blev att han försökte hålla sig väl med Zlatan.

Någon som därför inte borde se det som ett privilegium och unikt tillfälle att intervjua Zlatan, och på så sätt påverkas av en slags tacksamhet, är Jennifer Wegerup som intervjuar Zlatan titt som tätt. Hon menar också att hon inte alls låter sig beröras av Zlatans status och att hon definitivt kan rapportera om honom och Milan kritiskt om så behövs. Ändå är det Wegerup som får stå som exempel när de många av de andra sportjournalisterna pratar om partiskhet.

Wegerup pratar om det breda kontaktnät hon har i Milano som det tagit henne flera år att bygga upp. Hon säger att intervjuerna många gånger skett mot Zlatans vilja, genom gräl och bråk.

Hon menar att hon fått den respekt hon förtjänat genom att vara professionell och inte minst kritisk.

Andrews skriver att uppbyggandet av kontakter innebär att journalisten måste skapa ett förtroende mellan honom eller henne och sportstjärnan. Sportstjärnan, i det här fallet Zlatan, vill kunna veta att det han säger behandlas ansvarsfullt och inte kommer ut på "fel" sätt, till hans nackdel. Därför bör, enligt Andrews, journalisten kunna skilja på vad som är publicerbart och vad som sägs "off the record".

Wegerup bekräftar detta: "Det handlar om att skapa ett förtroende. Jag har alltid varit seriös (...) Zlatan pratar med mig och det är något jag har förtjänat genom att arbeta upp den

kontakten med honom”.

Skulle detta då *inte* innebära att hon valt att inte publicera sådant som Zlatan skulle ha kunnat misstycka om? Kanske har något som Zlatan säger ”off the record” ett mycket stort nyhetsvärde, men väljs bort för att det kan skada förtroendet mellan Wegerup och Zlatan. Det behöver inte betyda att det är Wegerup som bestämmer huruvida hon ska rapportera kritiskt om Zlatan eller ej – hennes relation med Zlatan har naturligtvis ett stort värde för Aftonbladet. De får intervjuer med Zlatan när ingen annan lyckas få det. Det borde alltså ligga i Aftonbladets intresse att vinkla nyheterna till Zlatans fördel för att vårda relationen mellan honom och Wegerup. Aftonbladet har ju också, som tidigare nämnt, erfarenhet av Zlatans ”bestraffning”.

Tempot i rapporteringen har stegrad dramatiskt om man jämför med skildringen i vår historiska återblick. Spekulationer blir till nyheter och publiceras löpande, ofta redan innan de blivit bekräftade för att sedan följas upp med en uppdatering. Värdet av att vara först med en nyhet är större än sanningshalten i nyheten. Att vara först ger tidningen och journalisten en pondus. Därmed kan man anta att det finns än större anledning att vårda relationen till sina källor. Man bör vara säker på att de kommer till en själv först och inte läcker en nyhet vidare till andra. Hur kan man tänka sig att maktfördelningen ser ut i det läget? Hur kan man ha gjort sig förtjänt av den positionen som journalist, som Wegerup pratar om? Det finns anledning att anta att journalisten alltid är i en beroendesituation om informationen kommer från någon annan. Journalisten är den som får vänta. Men samtidigt är källan mer eller mindre intresserad av att informationen når en spridning. Pondera att om det ligger i källans intresse att få nyheten spridd så är det journalisten som är pjäsen i relationen. Källan kan välja när och var journalistens ställning ska utnyttjas och hur korten ska spelas. Här gäller det att journalisten är tillräckligt neutral och autonom för att kunna sålla och kritiskt förhålla sig till den informationen som denne nås av.

Att det som nämnt skrivs mycket om Zlatan är en åsikt majoriteten av våra intervjupersoner delar. Allt Zlatan gör blir en nyhet. Henrik Ystén uttryckte det som så att problemet inte var att det inte skrivs tillräckligt kritiskt om Zlatan utan att det rapporteras alldeles för mycket om honom. Då en tidningsredaktion vet att något säljer, oavsett ”tyngden” i nyheten finns det anledning att anta att åsikterna journalisterna delar är befogade. Allt med Zlatan blir ju en nyhet. Därför kan vissa av hans klavertramp, som vi tidigare skrev om, glömmas efter en

ganska kort tid. Rubrikerna avlöser varandra. Perspektivet vidgas och fokus flyttas. Tempot och mängden skrivelser kanske är mer relevant än vad som hittills påpekats av oss? Fortfarande är idealet för journalisterna att vara autonoma i sitt arbete. Om en incident är viktig att skriva om bör man som journalist ha detta i omtanke och återkomma till rapportering om det, även om det däremellan uppstår anledning att skriva om annat, mer smickrande, inte lika utpekande. Idealet är uppenbarligen att rapportera om allt om Zlatan, både positivt och negativt, och kunna förhålla sig kritiskt till rapporteringen. Det anser nästintill alla av våra svars personer, men frågan är om det idealet uppfylls.

7. SLUTSATS

I det här avsnittet besvarar vi våra frågeställningar mer konkret utifrån det vi har presenterat i resultatdelen och analysen. Frågorna nedan var de frågor vi ställde inför denna undersökning:

1. Upplever journalisterna själva svårigheter att vara opartiska i sin rapportering om Zlatan?
2. Vem styr rapporteringen, hur ser maktrelationen ut?
3. Upplever de en skillnad i deras rapportering om Zlatan jämfört med rapportering om andra sportprofiler?

Vi besvarar frågorna i tur och ordning.

Utifrån journalisternas svar som vi lyft fram i resultatdelen är svaret på vår första fråga nej. Samtliga av våra svaranden anser sig i nuläget inte ha svårt att vara opartiska i sin rapportering. De motiverar sina svar genom att påpeka att de skriver lika mycket positivt som negativt om Zlatan. Det finns de gånger de upplevt att de har varit snälla i sitt bemötande, men detta knyter de främst till tiden då Zlatan var mer otillgänglig för media samt att de själva var mindre erfarna som journalister. I kommentarerna förekommer åsikter om att det finns journalistkollegor som är partiska och tar Zlatans parti oftare än nödvändigt. Detta spekulerar de i kan bero på att journalisterna i fråga är i en beroendeställning till Zlatan och har en relation till honom som de måste värna om. Det finns även de som anser att den upplevda partiskheten i rapporteringen handlar om publikens egen tolkning.

Gällande vem som styr rapporteringen menar de flesta av de tillfrågade att det är de själva som styr vad de skriver. Många tillägger att redaktionschefen kan lägga sig i och i vissa fall fatta beslut. Men oftast sker bestämmandet i ett samspel mellan journalisten och chefen. Vid flera tillfällen har journalisterna dock upplevt att Zlatans sponsorer har haft vissa direktiv för hur en intervju ska ske, då kraven har varit att deras märke ska synas på ett särskilt sätt i samband med Zlatan. Detta menar journalisterna har försvårat deras arbete, men de påpekar att det fortfarande är mediet de arbetar för som har haft det sista ordet när det har kommit till publicering.

Maktfördelningen kan efter svaren antas variera från tillfälle till tillfälle. Ser vi till det som i stycket ovan nämnts om sponsorerna, uppenbaras en dragkamp där både journalister, redaktion och sponsorer har en roll. I övrigt upplever inte journalisterna att de styrs av vare sig Zlatans agent, PR-folk eller Zlatan själv. De upplever att de är fria att skriva precis det de själva vill. De flesta menar att detta gäller även kopplingen till redaktionen. Vissa av journalisterna medger dock att publiceringen av en artikel kan gå lite för fort, redan innan de själva har hunnit bekräfta eller diskutera sin story. Problemet uppstår främst vid webbpublicering. Men detta problem verkar endast ha uppkommit vid ett fåtal tillfällen.

Läsarna anses påverka hur mycket journalisterna ska rapportera om Zlatan, eftersom intresset för honom är så stort. Detta är respektive redaktion väl medvetna om. Läsarna är dock inte de som slutgiltigt påverkar vad som skrivs om Zlatan. Detta leder oss in på vår sista fråga angående om journalisterna upplever en skillnad i sin rapportering om Zlatan jämfört med sin rapportering av andra.

Här svarar majoriteten av våra intervjupersoner att den största skillnaden är just att det rapporteras väldigt mycket om honom. Anledningen till detta anser de vara det stora läsarintresset. De menar att allt Zlatan gör och säger kan bli en nyhet och att läsarna anser att allt om honom är av intresse. De flesta upplever dock inte att de behöver rapportera annorlunda om Zlatan än om någon annan. Hans klavertramp och framgångar rapporteras om på samma sätt som andras. Dock återkommer aspekten om mängden av det som skrivs om Zlatan. Man skriver om allt. Hans husköp, hundar, bilar, jägarintresse, familj, kommentarer som inte är helt politiskt korrekta, etc. Detta hade inte lyfts fram som en nyhet och lästs av lika många om huvudpersonen inte var just Zlatan.

En annan återkommande syn om varför Zlatan skiljer sig från andra är det faktum att många anser att Zlatan betraktas som en förebild utan motsvarighet i Sverige idag. Det finns dem som anser att man av den anledningen bör vara mer försiktig när man skriver om honom.

LITTERATURFÖRTECKNING

Andrews, Phil (2005): Sports Journalism. A Practical Introduction, London: SAGE Publications Ltd.

Boyle, Raymond (2006): Sports Journalism. Context and Issues, London: SAGE Publications Ltd.

Dahlén, Peter (2008): Sport och Medier. En introduktion, Kristiansand: IJ-Forlaget.

Esaiasson, Peter; Gilljam, Mikael; Oscarsson, Henrik; Wägnerud, Lena (2007): Metodpraktikan. Konsten att studera samhälle, individ och marknad. Tredje upplagan, Vällingby: Elanders.

Karlsson, Petter; Wegerup, Jennifer (2007): Zlatan är Zlatan, Italien: Stige.

Marshall, David P. (1997): Celebrity and Power. Fame In Contemporary Culture, London and Minneapolis: University of Minnesota Press.

Nygren, Gunnar (2008): Nyhetsfabriken, Ungern: Reálszisztéma Dabas Printing House.

Nygren, Gunnar (2008): Yrke på glid, Stockholm: EO Grafiska.

Ritzer, George (2009): Sociologisk Teori, Malmö: Liber.

Wallin, Ulf (1998): Sporten i spalterna, Kungälv: Livréna Grafiska AB.

ARBETSRAPPORT

Vi började med att diskutera vad vi ville undersöka och varför ämnet var viktigt. Vi hade båda reagerat över den, enligt oss, okritiska rapportering om Zlatan som dagligen sker i media. Framförallt det faktum att ingen verkade bry sig om hans minst sagt politiskt inkorrekta uttalande till den italienska kvinnliga journalisten i mars i år. Vi undrade hur det kom sig att medierna inte gjorde en större sak av ett sådant uttalande från en av Sveriges mest kända personer.

När vi hade bestämt oss för att ämnet författade en problemformulering: vad var problemet, vad ville vi undersöka?

Efter att vi hade beslutat oss för vad vi skulle göra mer exakt diskuterade vi fram alternativa metoder med vår handledare och bestämde oss för att göra samtalsintervjuer med ett antal sportjournalister, för att ta reda på om de själva upplevde svårigheter med neutraliteten i rapporteringen om Zlatan.

Därefter började vi söka efter relevant litteratur om sportjournalistik. Vår handledare tipsade oss om den sociala utbytesteorin, vilken vi också tyckte verkade lämplig för vår undersökning. Vi ville även redogöra för hur sportjournalistiken har utvecklats genom åren och om den på något sätt blivit mindre professionell.

Vi tog kontakt med sociologiska institutionen och fick därifrån hjälp med att hitta litteratur för den sociala utbytesteorin. Vi fick dessutom tag i en bok som enbart handlade om journalistikens de-professionalisering och bristande autonomi av Gunnar Nygren.

Därefter började Daniela att läsa om teorierna och försökte skriva ner vad som var själva kärnan i dem. Hon hittade också teorin om celebriteter och skrev ett avsnitt om det.

Aldijana började söka efter lämpliga kandidater till vår undersökning. I många fall var det svårt att hitta kontaktuppgifter till journalisterna, och det blev många samtal till redaktioner runt om i landet. Vi ville ha så pass många svarande journalister att det någorlunda täckte den svenska sportjournalistiken, och så att vi skulle kunna se mönster i deras svar.

När en lista på de sportjournalister vi ville ha med hade sammanställts författade vi tillsammans ett brev, som vi skrev ut och skickade på posten till journalisterna. I brevet

förklarade vi varför vi ville intervjua just dem och att vi skulle kontakta dem om ett par dagar. Detta för att väcka deras uppmärksamhet och förbereda dem på att vi skulle höra av oss.

Aldijana, som hade tagit sig an att skriva om sportjournalistikens historia, tog också kontakt med författaren till historieboken, Ulf Wallin, för att kunna reda ut vad som har varit de viktigaste milstolparna. Ulf svarade att han skulle komma upp till institutionen och prata med oss, men efter det lyckades vi aldrig få tag i honom igen. Han hade gått upp i rök.

Allteftersom vi fick kontakt med journalisterna och vi samlade deras svar, började vi också att skriva ihop ett resultat. Svaren har i många fall dröjt länge att få, och vi har ända fram till deadline dividerat med journalisterna och försökt få svar från fler än de som redan har svarat.

Efter att ha skrivit våra respektive kapitel om teorier (Daniela) och historia (Aldijana) har vi läst varandras texter, lagt till saker vi ansett saknats och tagit bort det vi ansett varit överflödigt. I mångt och mycket har vi egentligen skrivit alla texter ihop, eftersom vi hela tiden har skickat texterna emellan oss.

Vi skrev varsin analys som vi sedan sammanställde tillsammans. Aldijana var den som flätade samman resultatet och Daniela finslipade på teorierna, historien och analysen samt sammanställde källorna. Tillsammans skrev vi ihop de slutsatser vi kunde dra av vårt resultat.